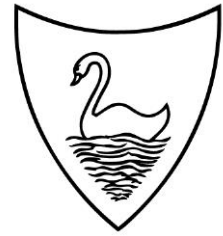

**MEDEDELINGEN VAN
HET WAGNERGENOOTSCHAP
NEDERLAND
Nr. 34 11 februari 2017**

Agenda van de Algemene Ledenvergadering op 21 februari 2017

- 1 Opening en het vaststellen van de agenda
- 2 Mededelingen en ingekomen stukken
- 3 Vaststelling verslag van de Algemene Ledenvergadering van 2 mei 2016
- 4 Terugblik op de verenigingsactiviteiten in 2016 en vaststelling Jaarverslag 2016
- 5 Jaarrekening 2016:
 - A. Financieel verslag van de penningmeester over 2016; Verslag kascontrolecommissie;
Bespreking jaarrekening 2016
 - B. Goedkeuring jaarrekening 2016; Decharge bestuur en penningmeester over 2016
 - C. Samenstelling leden kascontrolecommissie over 2017
- 6 Begroting 2017: Bespreking en vaststelling
- 7 Voorstel tot oprichting van de Richard Wagner Stichting Nederland (RWSN)
- 8 Voorstel tot verdere financiële ondersteuning Nederlandse Wagnervertalingen
- 9 Bestuurszaken: Statutair aftreden van Johan Maarsingh
- 10 Activiteitenprogramma 2017
- 11 Wat verder ter tafel komt
- 12 Rondvraag en Sluiting

Toelichting:

- ad 3: Dit verslag vindt u in Wagner Kroniek 56.3 en in deze Mededelingen (pagina 2).
- ad 4: Het jaarverslag 2016 vind u WK 57.1 en in deze Mededelingen (pagina 4).
- ad 5 en 6: De jaarstukken over 2016 en de begroting 2017 liggen in de zaal voor u gereed. Desgewenst kunt u ze ook tevoren per mail bij de penningmeester opvragen.
- ad 5 C: De leden van de kascontrolecommissie over 2017 en hun rooster van aftreden is als volgt: Ada Vermeer per ALV 2018 en Bob Willigers en Tom Goor per ALV 2019.
- ad 7: Als vereniging is het uiterst beperkt mogelijk om te kunnen profiteren van de huidige fiscale faciliteiten die de overheid in principe aan culturele instellingen biedt. Vandaar dat zeer vele culturele organisaties, zoals de onze, zich omvormen tot een stichting. Wij kiezen er voor de verenigingsstructuur met haar eigen activiteiten te laten voortbestaan, maar daarnaast een separate stichting in te stellen voor de brede maatschappelijke activiteiten ter promotie van Wagners werk in Nederland. Een uitvoerige toelichting op dit voorstel en de daarmee samenhangende besluiten vind u in deze Mededelingen (pagina 6).
- ad 8: Van de geprezen, door Philip Westbroek vertaalde prozageschriften van Wagner zijn inmiddels 6 delen verschenen bij uitgeverij IJzer in Utrecht. Het is voor het eerst dat deze teksten, nagenoeg integraal, in het Nederlands beschikbaar komen. Aan het 3^e t/m 6^e deel is door het WGN een financiële bijdrage verleend. Er worden nog 3 delen verwacht. Hoewel niet geheel onverwacht, is de verkoop van deze reeks toch dusdanig teleurstellend dat de uitgever tegen de grenzen van het aanvaardbare aanloopt. Het is evident dat het verschijnen van Wagners geschriften niet alleen onze kerntaak raakt als WGN, maar dat de ontsluiting van dit cultuurgoed voor het brede publiek ook van algemeen Nederlands cultureel belang is. Voorgesteld wordt aan de voltooiing van deze reeks financieel substantiëler bij te dragen. Ook dit voorstel wordt uitgebreid uiteengezet in deze Mededelingen (pagina 10).
- ad 9: Johan Maarsingh dient, na een zeer lang bestuurslidmaatschap, om statutaire redenen zijn functie neer te leggen. Bestuur en vereniging zijn hem zeer erkentelijk

voor zijn grote en deskundige inzet. Het is de laatste jaren goed gebruik dat aangezochte bestuursleden tevoren geruime tijd informeel, maar wel met invulling van de hen toegedachte taak, met het bestuur meelopen. Met Mw. Hanneke van Parreren is, tot wederzijds genoegen, afgesproken dat zij komend jaar als zodanig gaat functioneren en in principe de voordracht tot bestuursbenoeming op een volgende ALV wordt voorgelegd. Formeel bestaat het bestuur in 2017 dus uit 4 personen, maar de facto toch uit 5. Het rooster van aftreden van de bestuursleden is als volgt: bestuurslid Peter Franken per ALV 2018 /herkiesbaar, penningmeester Jack van Dongen per ALV 2019/niet herkiesbaar, Voorzitter Leo Cornelissen per ALV 2020/niet herkiesbaar, secretaris Jan de Kater per ALV 020/herkiesbaar.

Notulen Algemene Ledenvergadering op maandag 2 mei 2016.

Aanwezig volgens de presentielijst 28 leden.

1. Opening, vaststelling agenda.

De voorzitter opent de vergadering en heet de leden van harte welkom; hij is verheugd, dat ondanks de vakantie, er een redelijke opkomst is. Hierna wordt de agenda vastgesteld.

2. Mededelingen & Ingekomen stukken.

De secretaris heeft bericht van verhindering ontvangen van de heer en mevrouw Burger, mevrouw der Kinderen, de heer Fleuren, mevrouw Koiter, de heer Franken en mevrouw Y. Opdam.

3. Vaststelling verslag Algemene Ledenvergadering van 23 april 2015.

Het verslag van de vergadering wordt goedgekeurd.

4. Terugblik op de activiteiten van het Genootschap in 2015.

Het verslag wordt ter kennisgeving aangenomen.

5. Jaarrekening 2015:

A. Financieel verslag van de penningmeester over 2015; Verslag Kascontrolecommissie; Bespreking Jaarrekening 2015.

De voorzitter geeft het woord aan penningmeester Francis Hoedemaker. Deze licht in vogelvlucht de cijfers toe. De balans geeft de bezittingen en schulden weer. In dit geval veel bezittingen in de vorm van banktegoeden. Nieuw is dat een gedeelte van het eigen vermogen is afgescheiden naar een bestemmingsreserve Wagnerprijs IVC. Het instellen van deze prijs zal de voorzitter onder het punt begroting behandelen. De heer Horvers wijst op de verschillen t.o.v. vorig jaar, toen een bedrag aan vooruit ontvangen contributies en een groot bedrag voor het studieweekend. Francis Hoedemaker zegt dat de oproep om de contributie te betalen aan de kleine groep die ons niet gemachtigd heeft om per automatische incasso te betalen, dit jaar in januari is gedaan. De 'zelfbetalers' groep wordt gelukkig steeds kleiner: nu ca. 10% van het ledenbestand. Het studieweekend vond in 2015 in maart plaats. Aanmelding en betaling kon toen al in december worden gedaan. In 2016 is het studieweekend pas eind mei. In het resultatenoverzicht springt de contributie-opbrengst eruit. Het aantal leden blijft constant rond de 350. Een drietal leden geeft een jaarlijkse gift, deze gift hebben zij notarieel vastgelegd zodat zij kunnen profiteren van een maximale fiscale aftrek.

De operareizen hebben per saldo een redelijk resultaat opgeleverd. Bij de calculatie wordt rekening gehouden met een risicomarge van 10%. Bij de reis naar Antwerpen waren de plaatsen onverwacht goedkoper dan begroot. Het overschot wordt gebruikt om de extra kosten van de slotavond te betalen.

Bij de uitgaven is één grote post: de kosten van de Wagner Kroniek. Deze kosten zijn redelijk stabiel. De post Stipendiaten betreft het uitzenden van 3 jonge musici. Onder Maatschappelijke doelprojecten zit een tweetal toegekende subsidies. € 1.000,- aandeel in de vertalingskosten van het boek Geschriften over muziek door Richard Wagner vertaald door Philip Westbroek. Daarnaast een bedrag van € 1.000,- als aandeel in de kosten van de

nieuwe CD van ons lid Camiel Boonstra. Ondanks deze doelprojecten sluit het resultatenoverzicht met een positief saldo van € 1.086,35.

Hierna geeft de voorzitter het woord aan mw. D. Vastenavond, lid van de kascommissie. De commissie heeft de boeken gecontroleerd en akkoord bevonden, ze verzoekt de vergadering de penningmeester te dechargeren voor het gevoerde beleid.

Hierna geeft de voorzitter de leden gelegenheid om vragen te stellen.

De heer Willigers merkt op dat als ons genootschap weer ANBI gerechtigde wil worden, er dan een te hoog eigen vermogen is. De voorzitter antwoordt hierop dat met deskundigen bekeken wordt hoe we weer ANBI kunnen worden. Gedacht wordt aan een aanpassing van de bestuursstructuur door naast de vereniging een stichting op te richten en wellicht ook aan een naamaanpassing. Als deze plannen verder uitgewerkt zijn, zal er in het najaar een buitengewone ledenvergadering worden uitgeschreven.

B. Goedkeuring Jaarrekening 2015; Decharge Bestuur en Penningmeester over 2015.

De vergadering keurt de jaarrekening goed en verleent de penningmeester en het bestuur decharge over het gevoerde beleid in 2015.

C. Voorstel tot benoeming leden Kascommissie ingevolge artikel 14 lid 4 van de statuten.

Mevrouw Vastenavond en heer Ockeloen treden statutair af als lid. De voorzitter bedankt hen voor de bewezen diensten en laat dit vergezeld gaan van een CD. Hierna benoemt de vergadering de heren B. Willigers en T. Goor als lid.

6. Begroting 2016: bespreking & vaststelling.

De voorzitter neemt de begroting door. Ten opzichte van de werkelijke cijfers 2015 is er maar één grote afwijking: de post Maatschappelijke doelprojecten gaat naar € 7.500,-. Dit bedrag bestaat uit een subsidie voor de volgende Wagnervertaling (€ 1.000,-), een bijdrage in de kosten van het boek Opvoeringsgeschiedenis Bayreuth (€ 500,-) en een bedrag voor het instellen van de Wagnerprijs bij het IVC (€ 6.000,-). Het bestuur is van mening dat, nu het RWVI-congres 2019 in Amsterdam niet doorgaat, een verantwoorde bestemming aan een gedeelte van de erfenis Hoelen kan worden gegeven. Het IVC in den Bosch is een gerespecteerd, internationaal tweemaaljaarlijks muziekconcours voor jonge zangers. Een van de drie delen is Opera-zang. Het zou wenselijk zijn dat meer werk van Wagner ook in deze wedstrijd ten gehore zou worden gebracht. Het instellen van een specifieke Wagnerprijs zal dit zeker bevorderen. Met de directie IVC is uitgebreid overleg geweest. Er komt een aparte jury van drie personen door ons aangezocht uit de internationale IVC-jury en twee leden direct namens het WGN, t.w. onze talentscout voor de stipendiaten, de heer H. Middelhuis, en q.q. onze voorzitter. De prijs bestaat uit een bedrag van € 4.000,-, te besteden aan de bekostiging gedurende een geruime periode van voortgezette studie bij een erkende Wagnerspecialist. De rest van het bedrag zijn noodzakelijke bijkomende kosten, o.m. voor de jury. Om de positie van de prijs te ondersteunen is een zekere mate van continuïteit wenselijk. Daarom wordt voorgesteld de prijs voor 5 concoursen (een periode van 10 jaar) ter beschikking te stellen. Het daarvoor benodigde bedrag wordt op de balans als een afzonderlijke bestemmingsreserve benoemd; deze zal dus de komende jaren teruglopen naar nul. De vergadering juicht het aldus instellen van de prijs toe. De vergadering keurt de begroting goed.

7. Bestuursverkiezing.

Jack van Dongen had vorig jaar al aangegeven dit jaar te zullen stoppen als secretaris. De vergadering keurt de benoeming van Jan de Kater goed. In het bestuur zal Jan de nieuwe secretaris worden.

Penningmeester Francis Hoedemaker treedt tussentijds af. De vergadering herbenoemt Jack van Dongen voor de resterende drie jaar van zijn 2e termijn. Jack zal Francis gaan opvolgen als penningmeester. De vergadering herbenoemt Leo Cornelissen voor een nieuwe termijn van vier jaren.

De voorzitter bedankt Francis Hoedemaker voor zijn inzet en grote betrokkenheid, jammer dat het zo'n korte periode is geweest want Francis was een buitengewoon prettig medebestuurder, maar hij heeft begrip voor Francis' besluit om te stoppen. Zijn dank laat hij vergezeld gaan van een boek uit de reeks Wagnervertalingen en de nieuwe CD van Camiel Boomsma. Francis antwoordt hierop dat hij zich bij het aanvaarden van het

penningmeesterschap toch verkeken heeft op hoeveel tijd daarin gaat zitten. Met een drukke baan en een gezin kwam hij gewoon tijd tekort en kon het helaas niet langer combineren. Vanuit zijn beroepspraktijk gezien heeft hij lof voor hoe het WGN welhaast professioneel functioneert.

8. Activiteitenprogramma 2016/2017.

De voorzitter geeft in grote lijnen het programma voor het volgende seizoen weer. (Zie de agenda van activiteiten elders in dit nummer)

9. Wat verder ter tafel komt.

De heer Horvers is sinds het congres lid van het genootschap en is zeer onder de indruk wat het bestuur allemaal organiseert. De aanwezige leden zijn het hiermee eens en laten dit vergezeld gaan van een hartelijk applaus.

10. Rondvraag & Sluiting.

De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun inbreng en wenst hen na de pauze een vruchtbare lezing toe.

Jaaroverzicht Wagnergenootschap Nederland 2016

De eerste bijeenkomst dit jaar, op 13 januari, vond plaats in Splendor. Sabine Lichtenstein, musicologe – gepromoveerd op een onderwerp betreffende de relatie muziek en literatuur, tientallen jaren docent musicologie aan de Universiteit van Amsterdam – hield een voordracht over Engelbert Humperdincks ontwikkeling als musicus en componist en over zijn rol bij de productie van de eerste *Parsifal* in Bayreuth. Dit alles naar aanleiding van de reeks voorstellingen van *Hänsel und Gretel* bij DNO. In twee afleveringen van ons tijdschrift *Wagner Kroniek*, 56.1 en 56.2, heeft Sabine Lichtenstein een bewerking van haar lezing gepubliceerd. Tijdens deze januaribijeenkomst werd ook het boek gepresenteerd van ons lid Ferd Willigers, getiteld *De ensceneringen van Wieland Wagner*.

De volgende bijeenkomst, 1 maart, vond eveneens plaats in Splendor. De veelzijdige Menno Dekker – doctor in de scheikunde, docent muziektheorie aan verschillende conservatoria en ook componist van pianomuziek voor ballettrainingen – behandelde op zijn bevlogen manier de opera *Der fliegende Holländer*. Dit in verband met ons bezoek op 13 maart aan deze opera in het Aalto theater in Essen. Vooraf aan de voorstelling aldaar bezochten we nog de Villa Hügel, gebouwd voor de familie Krupp. In *Wagner Kroniek* 56.2 staan de verslagen van de lezing, door Pieter van den Hout, en de busreis en voorstelling, van de hand van Peter Franken, te lezen.

Op Goede Vrijdag, 25 maart, werd in het Belgisch cultureel centrum de Brakke Grond, de traditie volgend, een dvd van een *Parsifal* productie vertoond. Dit keer die van de Royal Opera House Covent Garden uit 2014 in de regie van Stephen Langridge met Antonio Pappano als dirigent. Vooraf hield Kasper van Kooten een korte inleiding.

De algemene ledenvergadering werd op 2 mei gehouden in het Goethe Instituut. Na de pauze hield voorzitter Leo Cornelissen een geanimeerd gesprek met Anthony Hermus, die dit jaar zijn functie van Generalmusikdirektor van het Anhaltisches Theater Dessau heeft neergelegd. Het gesprek ging over de Wagnerbelevingen van Hermus en zijn Bauhaus-Ring. Zie *Wagner Kroniek* 56.3 voor de verslagen.

Halverwege mei is ook de Facebookpagina van het Wagnergenootschap Nederland op internet verschenen, met nieuwtjes uit zowel de vereniging als ook van overal ter wereld wat betreft Wagner, Wagnerproducties en Wagnerzangers. De Facebookpagina is ook een aanvulling op de officiële website van het Wagnergenootschap.

Eind mei vond het jaarlijkse studieweekend te Mennorode in Elspeet op de Veluwe plaats. Zaterdag de 28ste hield de Vlaamse historicus en musicoloog David Vergauwen een voordracht over de sociaal-politieke ontwikkelingen ten tijde van de lange periode waarin Wagner aan *Tannhäuser* werkte en hoe die ontwikkelingen in de opera terug te vinden zijn. De zaterdagmiddag werd afgesloten met een lezing van bestuurslid Johan Maarsingh over

de talloze versies, dus niet slechts de drie bekende, de Dresdense, Parijse en Weense, van *Tannhäuser*. Zaterdagavond was er een verzoekplatenprogramma. Zondagochtend, de 29ste, besprak Menno Dekker de zinnelijke en hemelse thema's in de muziek van *Tannhäuser*. Zondagmiddag presenteerde Leo Cornelissen de deelnemers ter vergelijking fragmenten uit negen verschillende Tannhäuserensceneringen. De bijeenkomst werd afgesloten met de vertoning van een deel van de tweede akte uit de encensering van de Bayreuther Festspiele uit 2014. Pieter van den Hout heeft uitgebreid verslag gedaan van het weekend in Wagner Kroniek 56.3.

Ons jaarlijkse stipendiatenconcert vond plaats op 6 juni in Splendor. Het was een feestelijke gebeurtenis want het genootschap vierde zijn 55-jarig bestaan. De Bayreuthstipendiaten voor dit jaar, Jannelieke Schmidt, Florieke Beelen en Kent Moussault presenteerden zich. Schmidt en Beelen zongen duetten uit *Der Rosenkavalier* en *La clemenza di Tito*, en afzonderlijk liederen van Brahms en Liszt. Kent Moussault vertelde over de totstandkoming van zijn compositie *Il cigno di Palermo*, een stuk waarin het Porazzi thema van Wagner het uitgangspunt is. Daarna werd het werk door Camiel Boomsma gespeeld. De avond werd afgesloten met een gesprek van Leo Cornelissen met de Nederlandse sterren Eva-Maria Westbroek en Frank van Aken. Zie ook Wagner Kroniek 56.4.

Mededelingen 29, onze e-mailnieuwsbrief van 4 juli, was geheel gewijd aan de Bayreuther Festspiele. Uitputtend werd daarin gerapporteerd over het Festspiel-programma, de openbare inleidingen en toelichtingen, concerten en recitals, theatervoorstellingen, musea, tentoonstellingen en activiteiten in de stad. Ook de radio-uitzendingen werden vermeld.

Ons lid Kasper van Kooten is op 13 september gepromoveerd aan de Universiteit van Amsterdam op het proefschrift 'Was Deutsch und echt... Articulating a German Operatic Identity. 1798-1876'. De promotor was Joep Leerssen en de copromotor K.K. Lajosi-Moore. De eerste activiteit na de zomer was de voordracht van Dr. Eveline Nikkels, voorzitter van de Gustav Mahler Stichting Nederland, over de relatie tussen Anton Bruckner en Richard Wagner. Het verslag van Pieter van den Hout over deze boeiende lezing is te vinden in Wagner Kroniek 56.5.

De cultuurfilosoof Dr. Jacco Verbugt sprak op 31 oktober in het Goethe Instituut. Het thema van de lezing was de vraag in hoeverre Wagners these nog actueel is dat het aan de kunst voorbehouden is om de kern van de religie te redden. Een bewerking van zijn belangwekkende lezing heeft Verbugt gepubliceerd in Wagner Kroniek 56.5 onder de titel 'De bekoring van de vrijzinnigheid'. De complete tekst van de lezing wordt begin januari 2017 op onze website gepubliceerd.

Donderdag 17 november vond in Splendor een gecombineerde muziekavond plaats. Ter gelegenheid van de 130ste sterfdag van Frans Liszt gaf Ramon van Engelenhoven, die op verschillende internationale concoursen belangrijke prijzen in de wacht heeft gesleept, een Lisztrecital. Na de pauze interviewde Kasper van Kooten de bas Günther Groisböck die in de Parsifalproductie van DNO in december de rol van Gurnemanz vertolkte. Zie voor een verslag van deze avond Wagner Kroniek 57.1.

Onze laatste activiteit dit jaar was de busreis naar *Lohengrin* in het Aalto Theater Essen op 11 december. De tweede busreis dus naar Essen dit jaar, door velen ervaren als 'een feestje'. Een recensie van deze productie wordt gepubliceerd in Wagner Kroniek 57.1. Tijdens de reeks voorstellingen van *Parsifal* in december bij DNO hebben verschillende leden van het Genootschap de zogenaamde informatietafel bemand. Veel belangstelling was er voor het aangekondigde symposium op 28 januari over Wieland Wagner. Ook hebben zich verschillende operabezoekers als lid aangemeld en zijn er geanimeerde gesprekken met vele belangstellenden gevoerd. Een aantal leden van Wagnerverenigingen uit het buitenland kwam langs voor een praatje.

In het najaar is deel 6 van de serie vertalingen van het prozawerk van Richard Wagner door Dr. Philip Westbroek bij de uitgeverij IJzer in Utrecht verschenen. Dit deel bevat vertalingen van 'Über Schauspieler und Sänger', 'Über das Dichten und Komponieren' en 'Über die Anwendung der Musik auf das Drama'. Het Wagnergenootschap Nederland ondersteunt deze reeks uitgaven financieel omdat dat past bij de opdracht die het Genootschap zich gesteld heeft.

Vergaderdatum: 21 feb. 2017	Aan: Algemene Ledenvergadering
Agendapunt Nr: 7	Van: Bestuur
BETREFT: VOORSTEL TOT OPRICHTING RICHARD WAGNER STICHTING NEDERLAND	
Status: ter informatie / ter consultatie / ter bespreking / ter besluitvorming / ter vaststelling	
Bijlagen: Adviesmemo ABAB-Accountants	

Inleiding / Aanleiding / Probleemstelling:

1. Als vereniging is het uiterst beperkt mogelijk om te kunnen profiteren van de huidige fiscale faciliteiten die de overheid in principe aan culturele instellingen biedt. Om daarvan gebruik te kunnen maken dient een organisatie de ANBI-status te bezitten (Algemeen Nut Beogende Instelling).

Enkele jaren geleden heeft de fiscus van het Wagnergenootschap de ANBI-status ingetrokken. Een ANBI dient ca. 90% van zijn uitgaven te doen voor algemeen publieke doelstellingen. Verenigingen zijn er statutair primair voor de behartiging van de belangen van hun leden. Dat is niet het algemeen maatschappelijk belang.

Onze uitgaven dienden destijds (en dienen nog steeds) primair de leden en daarom is die ANBI-status destijds ingetrokken. De overheid heeft deze bepalingen de laatste jaren flink verscherpt waardoor vele organisaties hun ANBI-status verloren. Vandaar dan ook dat zeer vele culturele organisaties, zoals de onze, zich omvormen tot een stichting. (Gustav Mahler Stichting, Frans Liszt Kring, Mengelberg-stichting, Vrienden van het Nationale Ballet en Louis Couperus Genootschap, enz.)

2. Volgens onze statuten stelt het WGN “ *zich ten doel het bevorderen van een brede maatschappelijke belangstelling en verankering in de Nederlandse samenleving, van het cultuuro goed van de componist Richard Wagner en de verbreiding van de kennis en beleving van zijn werken in zo breed mogelijke kring.*

De vereniging tracht deze doelen, zowel voor leden, donateurs als een algemeen publiek van niet-leden, onder meer te bereiken door:” en dan volgen een 8-tal concrete activiteiten. Deze brede statutaire formulering weerspiegelt duidelijk dat wij ons niet alleen richten op onze eigen leden, maar ook het algemene publieke belang willen dienen. Om daar invulling aan te geven doneren wij jaarlijks gelden voor zgn. “Maatschappelijke doelprojecten”. Die vindt u ook terug in de jaarlijkse begrotingen en jaarverslagen. Het moge echter duidelijk zijn dat dit niet 90% van onze totale uitgaven omvat; die betreffen allerlei activiteiten t.b.v. de leden. Daarom komt het WGN, ondanks zijn brede statutaire doelstelling, toch niet in aanmerking om weer ANBI te worden.

3. Om echter gebruik te kunnen maken van de fiscale mogelijkheden die de fiscus biedt (bij schenkingen en legaten) en daardoor ook meer passende projecten te kunnen organiseren, ontkomen we er haast niet aan om ook over een stichtingsformule te kunnen beschikken.

Achtergrond / Toelichting / Stand van zaken / Advies:

Om deze problematiek goed in kaart te brengen heeft het bestuur advies ingewonnen bij ABAB-Accountants & Adviseurs, Breda, die, als gecertificeerde accountants, veel ervaring hebben inzake deze materie en daartoe ook over de nodige contacten beschikken bij de gespecialiseerde dienst van de belastingen, die de ANBI-erkenningen verleent, in Den Bosch.

Overwegingen:

1. Tegen het kunnen beschikken over een stichting bestaan geen principiële bezwaren, in tegendeel, het verruimt in principe de mogelijkheden om verdere activiteiten te kunnen ontplooiën. Indien we besluiten tot het oprichten van een stichting dan is het wel noodzakelijk dat de fiscus de ANBI-status, resp. die van ‘ANBI cultuur’, toekent. Giften aan ANBI’s zijn voor de gever onder voorwaarden aftrekbaar voor de inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting. De ANBI’s zelf komen (onder bepaalde publicatie-voorwaarden) in aanmerking voor een vrijstelling van erf- en schenkbelasting.

2. Gezien de aard van onze organisatie, de sociale structuur met sterk ontwikkelde persoonlijke relaties en de historische omstandigheid dat er in Nederland al sinds 1883 een Wagnervereniging bestaat, kiezen we er voor de verenigingsstructuur met haar eigen activiteiten te laten voortbestaan en de op te richten stichting daar separaat naast te positioneren.

De nieuw op te richten stichting is extern gericht en bedoeld voor het promoten van Wagners cultuurwerken voor een breed algemeen publiek en de vereniging heeft een interne focus en blijft er voor zijn leden en de activiteiten ten bate van de leden.

Deze verdeling moet wel consequent worden doorgevoerd. Binnen de vereniging blijven aldus de activiteiten: uitgave Wagner Kroniek, website, Facebook, lezingen, concerten, reizen. Bij de stichting kunnen de externe activiteiten worden ondergebracht: Wagnerprijs IVC, stipendiaten, promotie vertalingen, sponsering cd's, uitgave van boeken, organisatie van congressen of symposia.

3. Een stichting is een zelfstandige rechtspersoon en kent geen leden. Er is een bestuur en er kunnen donateurs zijn. Om de kracht van de vereniging te waarborgen moet de stichting zodanig worden vorm gegeven dat die nauw blijft aansluiten bij het beleid van de vereniging. Daartoe dienen een aantal concrete maatregelen te worden vastgesteld als onderdeel van het instellingsbesluit.

Voorstel / Uitwerking / Plan van aanpak:

1. Voorgesteld wordt dit voorjaar de **Richard Wagner Stichting Nederland (RWSN)** op te richten en daarvoor de 'culturele ANBI-status' aan te vragen en om de proceskwaliteit te waarborgen, de statutaire uitwerking en vormgeving, uiteraard in nauw overleg met het bestuur, te laten verzorgen door ABAB Accountants & Adviseurs.

2. In de statuten en de werkwijze wordt nadrukkelijk de nauwe relatie met het WGN verankerd; daartoe worden aan het instellingsbesluit de volgende voorwaarden verbonden:
A) *het is de vereniging Wagnergenootschap Nederland die als zodanig de stichting opricht;* de comparanten treden dus niet op als zelfstandige individuen, maar als vertegenwoordigers van WGN;

B) *t.a.v. de doelstellingen:*

deze kunnen nagenoeg identiek zijn aan de huidige van het WGN, maar dan alleen gericht op het brede algemeen publiek;

C) *t.a.v. de benoeming en samenstelling van het stichtingsbestuur, personele unie:* vastgelegd wordt dat het RWSN-bestuur uitsluitend bestaat uit de leden van het zittende verenigingsbestuur en hun positie direct gekoppeld is aan het WGN- bestuurslidmaatschap. Dit betekent dat zodra iemand ophoudt WGN-bestuurslid te zijn, die daarmee ipso facto geen bestuurslid meer van de stichting is.

Hoewel het stichtingsbestuur juridisch onafhankelijk is, wordt de Ledenvergadering van het WGN hiermee de mogelijkheid geboden tot een indirecte – maar wel zeer effectieve - controle op de stichting(activiteiten) en kan zij de eigen bestuursleden daarop aanspreken en desgewenst een bestuurslid ontheffen van diens lidmaatschap van het WGN-bestuur en daarmee ook van dat van de stichting. Door deze dubbelstructuur van de bestuursleden is in de praktijk sprake van een indirecte gezagsverhouding;

D) *t.a.v. de wijze van advies, informatie en verantwoording:*

alle formele informatie betreffende de stichting zal ondergebracht worden op de website van het WGN. De activiteiten die de stichting ontplooit worden duidelijk gecommuniceerd naar de leden van het WGN via de WK, website, Facebook, mail en op bijeenkomsten. De RWSN zal jaarlijks aansluitend op de ALV van het WGN de leden van het WGN open informeren over zijn jaarverslag, jaarresultaten en activiteiten, en daarover en over eventuele wensen, suggesties en voorstellen, discussiëren;

E) *t.a.v. de financiële verhoudingen:*

i. De RWSN zal actief proberen fondsen te werven en een vermogen op te bouwen om haar doelstellingen te realiseren. Daartoe zullen zowel leden van het WGN als andere personen en organisaties worden benaderd.

ii. De RWSN zal een financiële controlecommissie instellen met dezelfde personele samenstelling als die van het WGN; wellicht aangevuld met een externe deskundige als daaraan behoefte bestaat.

iii. Indien en eerst nadat de RWSN inderdaad de status van 'culturele ANBI' heeft verkregen en dat schriftelijk is bevestigd, kunnen de bestaande externe projecten Wagnerprijs IVC en Ondersteuning Wagnervertalingen door het WGN worden overgedragen aan de RWSN. T.a.v. de Stipendiaten zal, vanwege de relatie met het RWVI in Bayreuth, een extra zorgvuldige afstemming plaats vinden.

iv. Dit betreft niet alleen de activiteiten, maar ook de overdracht van de voor die projecten vastgelegde financiële middelen. Het is verstandig dit ook schriftelijk vast te leggen. Gezien het meerjarig karakter van die projecten kunnen die gelden ook gefaseerd, over de jaren gespreid, worden overgeheveld. Als de RWSN er inderdaad in slaagt zelfstandig voldoende gelden te verkrijgen (wat uiteraard de bedoeling is) is er minder of geen beroep op het WGN meer nodig en kunnen die worden ingezet voor de doelen van de stichting.

3. Indien enkele van de hiervoor onder 2 A t/m E genoemde voorwaarden zich niet zouden lenen voor vastlegging in de statuten worden deze opgenomen in een Huishoudelijk Reglement. Alvorens over te gaan tot eventuele toekomstige wijzigingen van de Statuten van de RWSN of het Huishoudelijk Reglement, wordt de ledenvergadering van het WGN gehoord.

4. Indien de ALV akkoord gaat met het voorstel tot oprichting van de RWSN zullen zodra de concept-statuten gereed zijn, deze in een korte extra ALV (aansluitend op een de maandelijkse activiteiten dit voorjaar) nog aan de leden worden voorgelegd zodat zij zich ervan kunnen vergewissen dat alle voorwaardelijke bepalingen tekstueel correct worden vastgelegd.

Financiële consequenties:

1. indien de ALV besluit geen stichting op te richten zijn we € 400 verschuldigd aan ABAB Accountants voor advieskosten. Bij wel akkoordbevinding bedragen de notariskosten en de verdere behandelkosten van ABAB, incl. de ANBI-aanvraag bij de belastingen € 1.600. Gezien het eenmalige, uitzonderlijke karakter van deze kosten wordt voorgesteld ze rechtstreeks ten laste van het vermogen te brengen.

2. De budgettair toegewezen gelden voor de Wagnerprijs IVC (5 x € 6.000), stipendiaten (€3.300 p.jr) en ondersteuning Wagnervertalingen (afh.v.besluit ALV) kunnen gefaseerd over meerdere jaren, worden overgedragen vanuit het vermogen van het WGN naar de RWSN. Aldus blijft het attractieve spaardeposito bij ABN-AMRO intact en blijft voldoende liquiditeit gewaarborgd.

3. Het WGN kan jaarlijks desgewenst besluiten het positieve jaarresultaat of een deel daarvan te schenken aan de stichting, waardoor bijgedragen wordt aan de Wagner-promotie extern.

VOORSTEL BESLUIT:

De Algemene Ledenvergadering van het Wagnergenootschap Nederland (WGN) besluit:

1. Tot het oprichten van de **Richard Wagner Stichting Nederland (RWSN)** en daarvoor de 'culturele ANBI-status' aan te vragen.
2. Daartoe de leden van het WGN-bestuur te machtigen om namens de vereniging op te treden en zitting te nemen in het bestuur van de RWSN.
3. De statutaire uitwerking en vormgeving, alsmede de ANBI-aanvraag, in nauw overleg met het WGN-bestuur, te laten verzorgen door ABAB Accountants.
4. Zodra de tekst van de concept-statuten gereed is, deze in een extra ledenvergadering te willen bespreken.
5. Dat de in de voordracht onder paragraaf 'Voorstel /Uitwerking / Plan van aanpak' genoemde voorwaarden duidelijk in de statuten en/of Huishoudelijk Reglement worden vastgelegd.
6. Akkoord te gaan met de financiële aspecten van de oprichting van deze RWSN voor het WGN, zoals verwoord bij paragraaf 'Voorstel /Uitwerking / Plan van aanpak- 2. E-iv en de paragraaf Financiële consequenties.

Vervolgacties / Communicatie:

1. Over de voortgang van de procedure worden de leden van het WGN nauwgezet geïnformeerd via de gebruikelijke informatiekkanalen.
2. Er wordt naar gestreefd de tekst van de concept-statuten voor de RWSN te bespreken in een korte extra-ALV, gekoppeld aan de ledenbijeenkomst op dinsdag 9 mei a.s. in het Goethe Instituut in Amsterdam.
2. Zodra de stichtingsacte is ingeschreven in het stichtingenregister zal daarvan kennis worden gegeven aan de pers, derden en externe organisaties, zoals o.m. het Richard Wagner Verband International in Bayreuth en het Internationaal Vocalisten Concours in 's-Hertogenbosch.

Bijlage:

ABAB Belastingadviseurs en Juristen B.V.
Westbroek 41 - 43
4822 ZX BREDA

Memo t.b.v. goedkeuringsbesluit ledenvergadering Wagnergenootschap

Onderwerp:	ANBI-cultuur status van mogelijk nieuw op te richten stichting
Datum algemene vergadering:	21 februari 2017
Datum memo:	30 november 2016
Namens ABAB Adviseurs	E.M. van Marion MSc. (Belastingadviseur)

Fiscaal aantrekkelijke ANBI-status

In het kader van het verwerven van gelden kan een instelling de fiscaal gunstige ANBI-status ontvangen. Giften aan ANBI's zijn voor donateurs aftrekbaar voor de inkomstenbelasting of de vennootschapsbelasting. Ook komen ANBI's onder voorwaarden in aanmerking voor een vrijstelling van de erf- en schenkbelasting en de overdrachtsbelasting. Aanvullend is het daarbij gunstig dat de ANBI een "ANBI cultuur" status toegekend krijgt. Deze status geldt voor ANBI's die voor minstens 90 procent actief zijn op cultureel gebied. Donateurs van culturele ANBI's hebben een extra belastingvoordeel, omdat voor hen een extra giftenaftrek geldt.

Achtergrond oprichten stichting

De achtergrond van het oprichten van een stichting is het, ten behoeve van de externe, publieksgerichte doelstellingen van de vereniging Wagnergenootschap Nederland bestemde vermogen en daardoor mogelijk gemaakte activiteiten, verder te vergroten. Het is hierbij van belang dat dit deel van het vermogen actief wordt ingezet voor het doel van de stichting, namelijk het promoten van het werk van de componist Richard Wagner in zo breed mogelijke zin. Dit staat derhalve inhoudelijk op gelijke voet met het centrale doel van de vereniging.

Het verkrijgen van de ANBI-status is van groot belang op het moment dat men voornemens is actiever gelden te werven voor het promoten van de muziek van Wagner in Nederland. De intentie is dat dit middels een aparte stichting met ANBI-status op een effectievere manier kan worden gerealiseerd. In het verleden is de ANBI-status van de huidige vereniging door de Belastingdienst ingetrokken. Als onderbouwing werd aangegeven dat de financiën gebruikt worden voor ledenactiviteiten en onder andere het uitgeven van het verenigingsblad. Uit artikel 1a lid 1 sub b. Uitvoeringsregeling Algemene wet inzake rijksbelasting 1994 volgt dat het voor de nieuwe stichting essentieel is dat de werkzaamheden het centrale maatschappelijke doel van de stichting – en dus niet het interne belang van de leden van de vereniging - dient.

Verhouding ten opzichte van vereniging en bestuur

Belangrijk is dat de kracht van de vereniging met zijn leden blijft behouden. Structureel blijven de vereniging en de stichting met elkaar verbonden. Het idee hierbij is dat de comparanten als handelende bestuurders van de vereniging, automatisch het bestuur van de stichting vertegenwoordigen. Beëindiging van bestuurs- lidmaatschap in de vereniging, heeft tevens beëindiging van bestuurslidmaatschap in de stichting tot gevolg.

Het is belangrijk dat er een duidelijke scheiding is tussen de vereniging met haar activiteiten ten behoeve van de leden enerzijds, en de stichting ten behoeve van het fondsenbeheer en de aanwending daarvan anderzijds. Er is er de mogelijkheid om de Wagnerprijs en de Stipendia onder te brengen in de stichting. Zo wordt de Wagner-positionering in bredere zin ondersteund door het bestaan van de stichting.

Bij de algemene ledenvergadering van de vereniging kunnen besluiten worden genomen voor de vereniging en zijn de leden het hoogste orgaan. Bij de stichting zijn er geen leden, maar alleen het bestuur en de donateurs. Het bestuur is daar zelfstandig bevoegd besluiten te nemen. Evenwel door de gekozen dubbelstructuur van de bestuursleden zal er in de praktijk sprake zijn van een indirecte gezagsverhouding. Op het moment dat de ANBI-verklaring wordt toegekend, dan gelden er integriteitseisen voor het bestuur.

Verplichtingen

Een ANBI moet conform artikel 1a lid 1 sub j. jo. lid 7 Uitvoeringsregeling Algemene wet inzake rijksbelasting 1994 aan een publicatieverplichting voldoen. Deze informatieverplichting kan worden ingevuld door een link op de site van de vereniging Wagnergenootschap verwijzend naar de voor de wet relevante gegevens. De Belastingdienst moet indien gewenst inzicht hebben in de bedragen die per bestuurder zijn betaald aan onkostenvergoeding en vacatiegelden. Tevens dient helder te zijn welke kosten de stichting heeft gemaakt en wat de aard en omvang zijn van de inkomsten, de uitgaven en het vermogen.

Vergaderdatum: 21 feb. 2017	Aan: Algemene Ledenvergadering
Agendapunt Nr: 8	Van: Bestuur
BETREFT: VOORSTEL TOT VERDERE FINANCIËLE ONDERSTEUNING NED.WAGNERVERTALINGEN	
Status: :	ter informatie / ter consultatie / ter bespreking / ter besluitvorming / ter vaststelling
Bijlagen:	---

Inleiding / Aanleiding / Probleemstelling:

Van de geprezen, door Philip Westbroek vertaalde prozageschriften van Wagner zijn inmiddels 6 delen verschenen bij uitgeverij IJzer in Utrecht. Het is voor het eerst dat deze teksten, nagenoeg integraal, in het Nederlands beschikbaar komen. Aan het 3^e t/m 6^e deel is door het WGN een financiële bijdrage verleend.

Er worden nog 3 delen verwacht. Hoewel niet geheel onverwacht, is de verkoop van deze reeks toch dusdanig teleurstellend dat de uitgever tegen de grenzen van het aanvaardbare aanloopt en daarom serieus overweegt verdere uitgaven te staken. Hij heeft een klemmend beroep op ons gedaan te bezien in hoeverre wij de financiële mogelijkheden hebben, c.q. bereid zijn, bij te dragen, zodat de serie kan worden afgemaakt.

Achtergrond / Toelichting / Stand van zaken:

1. De serie vertalingen is niet bewust als zodanig opgezet. De eerste 2 uitgaven zijn in het kader van het Wagner-jubileumjaar 2013 verschenen. Dat was aanleiding voor uitgever en vertaler om een jaar later ook Wagners belangrijkste prozawerk 'Opera en drama' als 3^e vertaling uit te brengen. Dat was nog niet eerder gebeurd. Omdat dit een dik en dus duurder

boek zou worden is toen een crowd-funding actie opgestart onder WGN-leden om individueel bij te dragen en heeft het WGN € 1.000 bijgedragen. Deze 3 boeken leidden ertoe dat het idee ontstond om alle prozawerken in het Nederlands uit te brengen, temeer daar de vertaler daarvoor de tijd kon vrij maken. Ook aan de daarna tot op heden verschenen delen 4, 5 en 6 hebben zowel individuele leden als het WGN (met € 1.000 per titel) bijgedragen.

2. De uitgever heeft van meet af aan zich gerealiseerd en er ook rekening mee gehouden dat de verkopen niet groots zouden worden, maar in de praktijk vallen die nog beduidender tegen. De tekorten zijn binnen een klein uitgeverfonds moeilijk te compenseren. Om deze redenen had het bestuur eerder besloten om het 7^e deel, waarvan verschijnen geruime tijd onzeker was, met € 2.000 te subsidiëren. Dat zal medio 2017 nu toch uitkomen. Om de reeks te completeren zouden daarna nog 2 delen moeten verschijnen, maar daarvoor ontbreken momenteel de financiën.

3. De reeks bestaat uit de volgende delen:

1. Het kunstwerk van de toekomst (2013)	2. Geschriften over kunst, politiek en religie (2013)
3. Opera en drama (2014)	4. Geschriften over eigen werk (2015)
5. Geschriften over muziek (2015)	6. Geschriften over theater (2016)
7. <i>Geschriften over cultuur en maatschappij</i> (2017)	
8. <i>Geschriften over Parijs, herinneringen en brieven</i>	9. <i>Geschriften uit de nalatenschap</i>

Overwegingen:

1. Het is evident dat het verschijnen van Wagners geschriften niet alleen onze kerntaak raakt als WGN (het bevorderen of uitgeven van Wagners werken staat min of meer letterlijk in onze statuten).

Het is evenzeer duidelijk dat de ontsluiting van dit cultuuroed niet alleen van wetenschappelijke en musicologische waarde is, maar nog meer, dat het bieden van makkelijke toegankelijkheid tot Wagners werk voor het brede publiek, van algemeen Nederlands cultureel belang is. Ook het moeilijke werk van andere buitenlandse auteurs wordt slecht verkocht, maar ook daarbij wordt breed erkend dat juist vanwege de aanwezigheid van een goede vertaling voor het Nederlandse publiek, dergelijk cultuuroed nu voor grotere groepen wordt ontsloten.

2. Het WGN wil/kan niet zelf een uitgeversrol op zich nemen. Daarvoor ontbreken zowel de kennis als de financiën. Het uitgeven van dergelijke boeken is een fors risico; reden waarom tot op heden ook geen andere uitgever eraan is begonnen. IJzer verdient lof dat ze dit cultuuroed toch wil ontsluiten.

3. Wagners prozageschriften zijn pas in de periode 1911- 1916 nagenoeg volledig gepubliceerd. Het komt bijna niet voor dat ze in een hedendaagse taal worden vertaald. De enige Engelse – vroege en daardoor incomplete - vertaling, van W. Ashton Ellis, gemaakt in opdracht van de Wagnersociety of London, 8 delen, dateert van 1893-1899 en de enige Franse vertaling van J.-G. Prod'homme, 13 delen, is van 1907-1925. In Duitsland dateren alle grote tekstitgaven van voor 1916 en zijn in gotisch schrift. Nadien verschenen in 1983 een incomplete reeks van 10 delen van Prof. Borchmeyer (voor het eerst in normaal Latijns schrift) en in 2013 is een streng chronologisch geordend verzamelwerk uitgebracht. Verwonderlijk is dat men in alle uitgaven de originele, ingewikkelde teksten van Wagner handhaafde en die voor het algemene publiek nooit naar een meer begrijpelijk hedendaags taalgebruik zijn hertaald. Het bijzondere aan de Westbroek/IJzer-vertalingen is dat:

- (1) de omvangrijke prozageschriften van Richard Wagner nu voor het eerst in grote volledigheid in het Nederlands beschikbaar komen en er heden ten dage internationaal bezien, geen zo uitgebreide bundel vertalingen wordt uitgebracht;
- (2) het een zeer nauwkeurige, tekstgetrouwe, vertaling c.q. hertaling is naar begrijpelijk Nederlands;
- (3) indien alle 9 delen verschijnen, alle van belang zijnde en in de hedendaagse Wagnerliteratuur geciteerde teksten in de serie zijn opgenomen;
- (4) de prozageschriften thematisch zijn gebundeld waardoor er een coherente samenhang is ontstaan die in de oorspronkelijke willekeurige en chronologische buitenlandse bundels ontbreken;
- (5) alle bundels voorzien zijn van hoogwaardige inleidingen en een uitgebreid notenapparaat.

Voorstel / Nadere vragen / Plan van aanpak:

1. Het geheel overziende is het bestuur van oordeel dat dit unieke project eigenlijk afgemaakt zou moeten worden. Daarmee ontstaat een taalkundig en cultureel monument voor minstens een eeuw. Daar willen wij onze naam zeker aan verbinden, maar wel zonder daar achteraf financiële risico's mee te lopen. Op de voorwaarde dat de delen 7, 8 en 9 daadwerkelijk verschijnen, zijn wij bereid daaraan in totaal € 10.000 bij te dragen. Een hogere financiële bijdrage achten wij niet verantwoord voor onze vereniging. De uitbetaling daarvan moet wel gefaseerd, bij het in de tijd gespreid verschijnen van elk deel, plaatsvinden.
2. De directie van Uitgeverij IJzer heeft laten weten zeer verheugd te zijn met dit voorstel en toegezegd dat, bij aanvaarding daarvan door de ALV, de resterende 3 boeken ook daadwerkelijk worden uitgebracht.
2. Ook bij deze 3 laatste delen is het noodzaak via crowd-funding wederom een beroep te doen op particuliere bijdragen van leden van het Wagnergenootschap en geïnteresseerde derden.
3. Dit vertaalproject voor de Nederlandse markt is bij uitstek een project voor de op te richten Richard Wagner Stichting Nederland. De RWSN zal dan ook via giften proberen zelfstandig extra gelden hiervoor te verwerven. Als Culturele ANBI zouden daar mogelijkheden voor moeten zijn. Indien dit het geval is, kunnen de bovengenoemde bijdragen van het WGN naar evenredigheid worden verminderd.
4. Met de uitgeverij IJzer willen wij bezien welke mogelijkheden er zijn om onze ondersteuning nog iets nadrukkelijker te kunnen tonen in de betreffende uitgaven.

Financiële consequenties:

In verband met het op orde houden van onze liquiditeit de subsidiering als volgt te spreiden: Bij verschijnen van deel 7, medio 2017 : € 2.000; bij verschijnen van deel 8 in 2018: € 4.000; en bij verschijnen van deel 9 in 2018 of 2019: € 4.000, dat evenwel niet in 2018, maar in 2019 betaald zal worden.

VOORSTEL BESLUIT:

De Alg. Ledenvergadering van het Wagnergenootschap Nederland besluit voor de gezamenlijke 3 delen 7 t/m 9 van de Nederlandse vertalingen van het prozawerk van Richard Wagner, te verschijnen bij Uitgeverij IJzer te Utrecht, in totaal € 10.000 bij te dragen, waarvan de betaling gespreid wordt over de jaren 2017 t/m 2019. Indien de RWSN eigen middelen voor dit project weet te verwerven wordt de bijdrage van het WGN naar evenredigheid verminderd.

Vervolgacties / Communicatie:

Over de voortgang worden de leden van het WGN geïnformeerd via de gebruikelijke informatiekkanalen.

Ledenpas

In de laatste Wagner Kroniek heeft u iets nieuws aangetroffen, de Wagnerpas 2017. U kunt van de pas gebruikmaken als u het Internationale Vocalisten Concours in Den Bosch wilt bezoeken en gebruik wilt maken van korting op de toegangsprijs bij de voorrondes. Het formaat is wat fors uitgevallen, maar u hoeft hem natuurlijk niet voortdurend bij u te hebben.

Facebook en Contact

De Facebook pagina van ons genootschap is te bereiken via www.facebook.com/wagnergenootschap/ en door het Facebook icoon op de homepage van de website aan te klikken. Door te schrijven op de tijdlijn van de pagina kunnen de leden reageren op de inhoud van de geplaatste berichten maar eveneens met elkaar in discussie gaan. Vragen en opmerkingen over de website [www.wagnergenootschap.nl] en deze 'Mededelingen' naar de redacteur: peterfranken@wagnergenootschap.nl